

PROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2021-11-09

Föreningssammanträde

Art

Alnarp och on-line via ZOOM

Plats

25 medlemmar

Närvarande

Årsmötet 2021 med Svenska Vallföreningen gick av stapeln 9 november och skedde i samverkan med Alnarps mjölkdag vars tema var *Blicken framåt för mjölken – trender för vall, teknik och inhysning*. Nytt och nyttigheter för odlingen och innovativa lösningar för mjölkproduktionen fyllde dagen. En mera omfattande rapport finns i Svenska Vallbrev 2021:7, 6.

Sofia Björnsson, näringspolitisk expert på LRF berättade om den nya jordbrukspolitiken ska träda i kraft 2023. Vallstödet ska slopas men det finns också ett par stora regelförbättringar. Mer torka är troligt i framtiden, spådde **Magnus Halling**, SLU. Han visade med data från SLU:s sortprovning hur olika arter presterar under torra förhållanden. Blåusern och rörsvingel har gett 60–85 % av normalskörd under torrår medan vitklöver bara gett 20–30 %. Data från provningarna ända sedan 1955 finns digitalt – en guldgruva för olika analyser. Mera provningsresultat berättade **Sanna Bergkvist**, SLU om. Hon har i sitt examensarbete studerat långtidseffekter av olika odlingssystem på andelen rödklöver i vallen. Längre mellanrum mellan rödklöver i växtföljden visade sig minska andelen rödklöver mindre första vallåret än växtföljder med mindre mellanrum. Tips om att maximera betet med råg gav **Niels Andresen** från Hushållningssällskapet. Med råg och italienskt rajgräs sått i april har man i början på juni ett bra bete. Fiberströ, dvs. den fiberrika återstoden efter separering av gödsel, är ett bra sätt att skaffa strö hemma på gården och det är inte en källa till mjölk kvalitetsproblem, enligt **Knut-Håkan Jeppson** och **Madeleine Magnusson**, SLU. Komposteringsstall är ett sätt att spara tid, förklarade **Ulf Emanuelson**, SLU. Byggnad och strö blir dock dyrare och ventilationen för att få ut den fukt som bildas kan bli en utmaning. En flygtur genom lantbruksinnovation gav **Per Frankelius** från Linköpings universitet, med stopp vid kolinlagring, djurövervakning med artificiell intelligens (AI), ansiktsgenkänning och hälsomätning på kor, virtuella stängsel, bilder för bakterieanalys och nya biogasmöjligheter. Därefter landade **Göran Thorsson** med berättelsen om hur man på Skurups lantbruk övervakar kor med hjälp av ny teknik. Dagen avslutades med en annan övervakning som redovisades av **Pernilla Edströmmer** och **Marete Hansen**, Skånesemin, där insamlad data kan ge varning om risk för acetonemi och kalvningsförlamning.

§ 1

Öppnande

Ordföranden Per Rudengren, Mellösa förklarade årsmötet öppnat.

§ 2

Ordförande

Valdes Per Rudengren, Mellösa att leda dagens förhandlingar.

§ 3

Sekreterare

Valdes Nilla Nilsdotter-Linde, Uppsala till sekreterare för mötet.

§ 4

Justeringsmän

Valdes Anna Carlsson, Getinge och Andreas Christiansson, Veinge att justera dagens protokoll.

§ 5

Föredragningslista

Fastställdes föredragningslistan.

§ 6

Fastställande av röstlängd

Beslutades

- att vänta med fastställandet av röstlängd tills behov finns.

§ 7

Årsmötets kungörande

Godkändes kungörandet av årsmötet, vilket skett personligt till alla medlemmar i Svenska Vallbrev 2021:6 den 19 oktober med en blänkare redan i nr 5 (17 september). Dessutom har kallelsen legat på föreningens hemsida sedan 11 oktober samt på sociala medier.

§ 8

Verksamhetsberättelsen 2020/2021

Deltagarna på årsmötet hade uppmanats att läsa verksamhetsberättelsen för verksamhetsåret 2020/2021 i förväg. Medlemsutvecklingen redovisas i bilaga 1. Föreningen hade 1 646 medlemmar som betalat årsavgift i oktober 2021, dvs. ett oförändrat antal jämfört med i oktober 2020. En aktivitetsrapport finns sammanställd som vittnar om en stor idériakedom i många föreningar som kan inspirera andra mindre aktiva föreningar till större engagemang.

På årsmötet 2020 nyvaldes Per Rudengren, Mellösa till ordförande. Nilla Nilsdotter-Linde, Uppsala omvaldes och Kristina Sigfridsson, Luleå nyvaldes till ordinarie ledamöter på tre år. Till suppleanter omvaldes Rolf Spörndly, Uppsala på tre år och nyvaldes Gunnar Liljebäck, Överkalix på två år (fyllnadsval).

Flera aktiviteter har planerats men sedan behövt ställas in med anledning av risken för ökad spridning av coronaviruset. Det gäller främst årsmötesseminariet på Sötåsen i november 2020 i samarbete med Gröna möten; Förädlad vallgröda ger flera avsättningskanaler. Större delen av programmet kunde dock genomföras under sommarmötet 2021. För första gången i Svenska Vallföreningens historia genomfördes årsmötet 2020 digitalt. Planering av medverkan på Borgeby Fältdagar 2021 med fokus på vall och grovfoder påbörjades men kom inte att kunna genomföras förrän 2022. Under 2020 påbörjades planering av ett sommarmöte på Österlen, vilket så småningom fick avblåsas med anledning av rådande pandemi. Svenska Vallföreningen har fortsatt arbeta för en större förståelse för vallens ekonomiska betydelse för animalieproduktionen och behovet av resurser för forskning och utveckling. Styrelsen har bl.a. varit engagerad i Fälthforsks ämneskommitté för vall- och grovfoder, i Stiftelsen Lantbruksforskningens branschråd för de nationella försöken samt i tävlingen Vem blir årets Vallmästare? Information i form av sju nummer av Svenska Vallbrev ges om 4–8 sidor per nummer och hemsidan har blivit allt innehållsrikare. Under verksamhetsårets har föreningen även aktiverat sig på sociala medier via Facebook och Instagram. Internationellt sett har medlemmar i styrelsen varit engagerade i EU-projektet Inno4Grass, som pågått 2017–2019 och där SLU och Svenska Vallföreningen varit svenska partners. Under verksamhetsåret presenterades projektet på Växjö möte 201209 av Nilla Nilsson-Linde och Anna Carlsson. En mängd material i form av t.ex. faktablad, tekniska beskrivningar och verktyg, videos och en lärobok *Grassland use in Europe – a syllabus for young farmers* nås på projekthemsidan www.inno4grass.eu och i valldatabasen www.encyclopediapratensis.eu. Vidare har sekreteraren representant för norra Europa 2016–2020 i EGF (European Grassland Federation).

Sekreteraren uppmuntrade årsmötesdeltagarna att i ännu större utsträckning utnyttja möjligheten att söka aktivitetsbidrag från riksföreningen för lokala arrangemang samt att utnyttja Svenska Vallbrev som en kanal att informera om både kommande och genomförda aktiviteter. Artiklarna i vallbrevet kan, liksom den lista över genomförda aktiviteter som biläggs verksamhetsberättelsen, fungera som inspirationskälla för planering av nya aktiviteter.

Beslutades

- att med godkännande lägga verksamhetsberättelsen till handlingarna.

§ 9

Ekonomisk redovisning

Kassören Lars Jakobsson, Lillkyrka redogjorde för det ekonomiska utfallet för 2020/2021, genom dels en resultaträkning (bil. 2), dels en balansräkning (bil. 3). Överskott på 205 787 kr, eget kapital inkl. årets överskott på 826 199 kr och balansomslutning på 1 086 784 kr redovisades.

Beslutades

- att godkänna årsredovisningen och lägga den till handlingarna.

§ 10

Revisionsberättelse

Revisionsberättelsen för 2020/2021 års räkenskaper föredrogs av revisor Magnus Halling (bil. 4). Revisorerna föreslog full ansvarsfrihet för det gångna verksamhetsåret.

§ 11

Ansvarsfrihet

Beslutades

- att bevilja styrelsen ansvarsfrihet för det gångna året.

§ 12

Resultat

Beslutades

- att årets överskott på 205 787 kr läggs till det egna kapitalet.

§ 13

Ersättningar

Valberedningen har sett över kostnadsersättningar till styrelse och revisorer. Emma Hjelm, Hörby från valberedningen redogjorde för valberedningens förslag som innebar oförändrad ersättning. Föreslogs att reseersättningen skall täcka redovisade kostnader för allmänna kommunikationsmedel. Vid resa med egen bil föreslogs ersättningen vara det skattefria beloppet (18,50 kr/mil). Föreslogs oförändrade ersättningar till styrelsen enligt bilaga 5. Detta innebär att för styrelsen (ordförande, sekreterare, kassör och övriga ledamöter) avsätts upp till 380 tim à 425 kr exkl. moms. Sammanträdesarvodet föreslås vara 2 500 kr exkl. moms för fysiska möten och 800 kr exkl. moms för telefonmöten. Ersättningarna utgår efter faktura från styrelseledamöternas företag. Svenska Vallföreningen har varit arbetsgivare i och med deltagandet i projektet Inno4Grass där ersättning har betalas ut som lön. Föreningen kan därmed betala ersättningar enligt ovan som lön till jämförlig kostnad för föreningen.

Beslutades

- att reseersättningar och kostnadsersättningar skall utgå enligt redovisat förslag.

§ 14

Budget 2021/2022

Valberedningen föreslog oförändrad medlemsavgift à 500 kr.

Beslutades

- att behålla befintlig medlemsavgift à 500 kr. Av de 500 kronorna skall 100 kr gå till lokalföreningen, såvida minst en aktivitet utöver aktivitet i samband med årsmötet redovisas, eller till lokal verksamhet i de län där vallförening inte finns. Ej utbetalda medel skall användas dels för att initiera lokala aktiviteter, dels för att arbeta på riksplånet med information, lobbying m.m. Budgeten förutsätter att 90 % av befintliga samt 70 % av nyvärvade medlemmar förblir medlemmar även under nästa verksamhetsår,
- att fastställa budgeten med ett underskott på 60 800 kr för 2021/2022 enligt bilaga 6.

§ 15

Val av ordförande

Emma Hjelm, Hörby presenterade valberedningens förslag till ordförande.

Beslutades

- att till ordförande för ett år omvälja Per Rudengren.

§ 16

Val av styrelseledamöter och suppleanter

Emma Hjelm, Hörby presenterade valberedningens övriga förslag.

Beslutades

- att till ordinarie styrelseledamot för tre år omvälja Matilda Johansson, Färjestaden och att nyvälja Linda af Geijersstam, Färjestaden för ett år (fyllnadsval),
- att till styrelsesuppleanter omvälja Kjell Sandahl, Nye och Sofia Kämpe, Karlsborg för tre år och att nyvälja Åke Johansson, Färjestaden för ett år (fyllnadsval).

§ 17

Val av revisorer

Beslutades

- att till ordinarie revisorer för räkenskapsåret 2021/2022 nyvälja Lars Ericson, Umeå och att omvälja Magnus Halling, Uppsala för ett år. Till suppleanter nyvaldes Ingvar Persson, Umeå och omvaldes Gunnar Danielsson, Kosta för ett år.

§ 18

Val av valberedning

Beslutades

- att till valberedning omvälja Göran Lindgren, Klässbol (sammankallande) samt Emma Hjelm, Hörby, Kjell Ivarsson, Stockholm och Thomas Karlberg, Söderköping.

§ 19

Motioner

Inga motioner hade inkommit.

§ 20

Meddelanden

Meddelades att 2022 års sommarmöte ännu inte funnit någon destination.

Sommarmöte 2022

Maria Wahlquist meddelade att Svenska Vallföreningen planerar att medverka på Borgeby Fältdagar 2022.

Borgeby Fältdagar

Svenska Vallföreningen har lämnat remissvar på artskyddsutredningens betänkande SOU 2021:51 (M2021/01219) under ledning av Rolf Spörndly i samarbete med Per Rudengren, Thomas Bengtsson, Nilla Nilsson-Linde och Sofia Kämpe och med bistånd av Helena Andreasson, LRF (bil. 7).

Artskyddsutredningen

Nilla Nilsson-Linde meddelade att SLU och Svenska Vallföreningen är svenska partners i en ansökan till Horizon Europe; *Grazing4AgroEcology*. Projektet syftar till att utveckla både åkermarks- och naturbetesmarksbete. Konkurrensen om dessa medel är mycket stor. Beslut kommer att fattas under vintern 2022.

Grazing4AgroEcology

§ 21

Övriga frågor

Inga övriga frågor lyftes.

Ordföranden tackade alla närvarande för visat intresse och förklarade årsmötet avslutat.

Vid protokollet

Nilla Nilsdotter-Linde, sekr.

Justeras

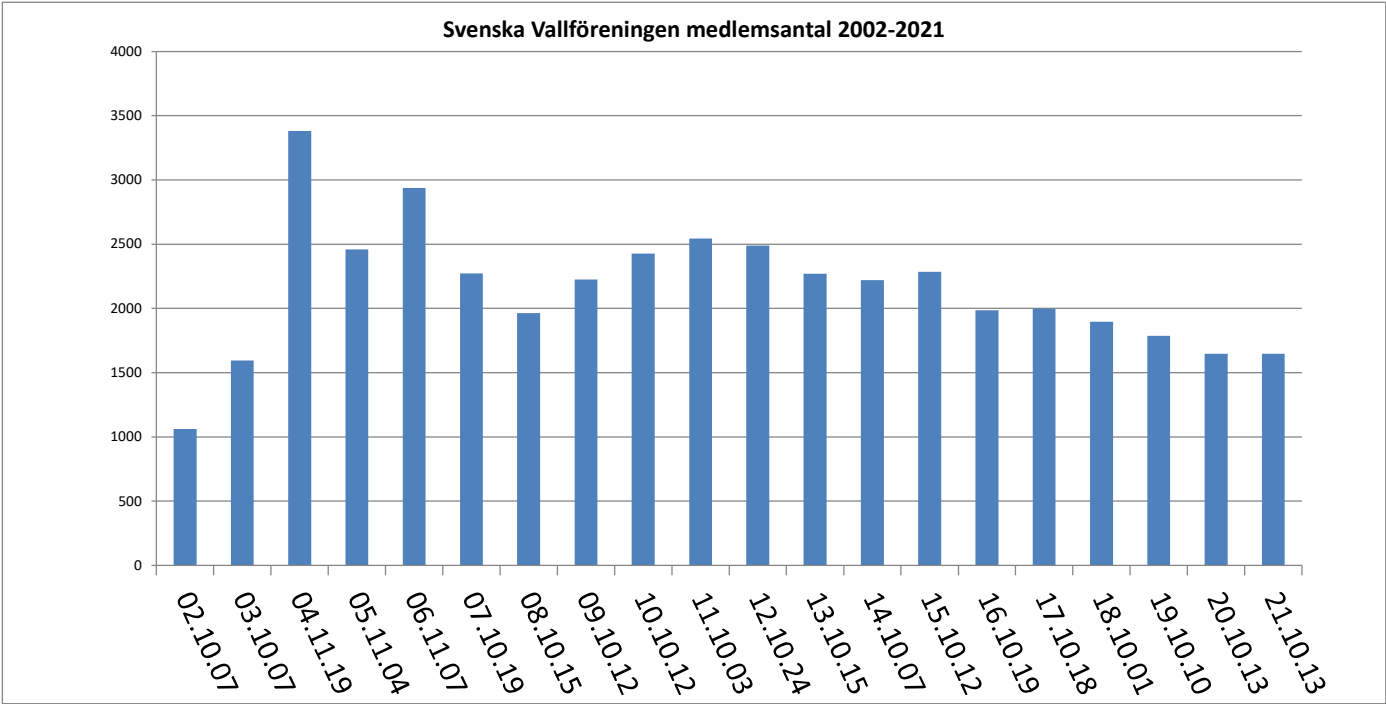
Per Rudengren, ordf.

Andreas Christiansson

Anna Carlsson

ANTAL BETALANDE MEDLEMMAR I SVENSKA VALLFÖRENINGEN

Lokalavd. eller län	Bet.02.	Bet 03	Bet 04	Bet 05	Bet 06	Bet 07	Bet 08	Bet 09	Bet 10	Bet 11	Bet 12	Bet 13	Bet 14	Bet 15	Bet 16	Bet 17	Bet 18	Bet 19	Bet 20	Värvat Bet 21
	02.10.07	03.10.07	04.11.19	05.11.04	06.11.07	07.10.19	08.10.15	09.10.12	10.10.12	11.10.03	12.10.24	13.10.15	14.10.07	15.10.12	16.10.19	17.10.18	18.10.01	19.10.10	20.10.13	21.10.13
Skåne	127	118	780	464	371	325	281	244	218	470	306	262	327	262	241	284	247	227	205	204
Uppland	104	95	260	179	167	146	140	124	232	169	256	211	190	205	188	171	172	173	148	143
Skaraborg	77	204	307	187	161	141	128	251	185	151	184	152	135	179	152	146	139	138	117	125
Halland	104	280	211	178	164	151	133	207	161	141	180	152	139	162	138	128	155	131	117	117
Östergötland	52	207	273	174	149	132	115	177	140	116	156	138	120	154	131	94	138	121	105	102
Värmland	59	66	191	129	113	95	89	151	106	91	154	127	106	134	116	109	101	96	87	84
Sjuhärad	78	70	213	151	131	120	109	156	136	119	142	126	107	130	114	107	104	95	89	89
Jönköping	37	32	243	153	116	96	86	71	307	174	126	141	117	96	94	133	109	96	91	89
Västsverige	64	191	133	110	104	93	122	114	76	107	100	95	104	68	65	61	55	54	61	62
Västerbotten	7	7	7	4	137	91	79	73	70	60	98	85	65	108	88	78	74	90	83	76
Örebro	49	42	133	96	85	73	65	156	103	78	97	85	77	96	80	66	65	61	58	60
Gotland	16	16	12	156	74	63	51	41	38	134	85	70	148	91	77	80	70	66	52	50
Sörmland	34	32	31	91	60	48	42	36	32	103	82	66	104	80	65	61	69	64	62	72
Gävleborg	51	41	38	31	166	104	75	59	48	137	79	74	74	93	70	61	52	50	49	51
Dalarna	45	39	34	29	158	101	79	64	55	124	69	84	74	72	59	63	57	54	45	56
Jämtland	31	32	30	26	120	83	66	52	42	73	64	51	66	53	49	48	45	41	40	31
Västmanland	36	32	121	81	63	54	47	41	36	35	57	48	37	62	49	42	38	45	41	42
Västernorrland	11	7	7	5	135	75	48	38	31	23	54	47	33	51	44	33	26	26	48	48
Södra Kalmar	7	8	206	111	77	55	45	37	104	68	44	87	63	56	50	78	65	57	51	50
Tjustbygden	32	37	116	75	57	51	44	36	74	50	43	34	30	24	22	29	24	21	20	19
Norrbottn	23	22	20	17	60	36	27	24	25	23	42	37	34	49	35	25	20	21	26	23
Kronoberg	10	10	9	8	156	85	62	43	97	48	39	58	40	32	30	54	42	33	30	31
Blekinge	7	6	6	5	114	53	31	29	111	49	33	40	29	28	29	48	31	27	21	22
RIKET	1061	1594	3381	2460	2938	2271	1964	2224	2427	2543	2490	2270	2219	2285	1986	1999	1898	1787	1646	1646

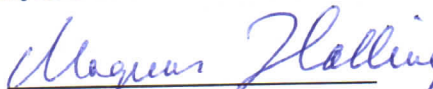
Svenska Vallföreningen
Org nr 817602-1296

Resultaträkning

	190701-200630		200701-210630
	Föregående år		Årets
INTÄKTER			
Medlemsavgifter	803 400		855961
Övriga intäkter	36600		33750
Deltagaravgifter	102800		0
Anslag	314 994		76969
SUMMA INTÄKTER	1 257 794	100,0%	966 680
KOSTNADER			
Inköp av material och varor	0		0
Medlemsavgift och anslag lokalför.	131 850	10,5%	89150
EGF (European Grassland Association)	0	0,0%	563
Inno4Grass (EU-projekt)	0	0,0%	16 875
Löner	285 138	22,7%	21800
Resekostnader	7 767	0,6%	0
Logikostnader	24 473	1,9%	0
Vallbrev porto	66 782	5,3%	52544
Vallbrev skrivarvode	117 190	9,3%	126766
Vallbrev tryck	53 400	4,2%	57527
Kostnadersättning	244 594	19,4%	307164
Bilersättning skattefri	28 385	2,3%	0
Arbetsgivaravgifter	81 908	6,5%	6847
Kostnader för medlemsvärning	0	0,0%	35500
Kontorsmaterial	5 000	0,4%	3407
Trycksaker	6 000	0,5%	0
Telefon	0	0,0%	0
Porto	19 407	1,5%	34480
Förbrukningsinventarier	0	0,0%	0
Datakommunikation	1 974	0,2%	502
Frakter o transporter	0	0,0%	289
Gävor, representation	3 338	0,3%	14258
Årsmöteskostnader	8 624	0,7%	0
Styrelsesammanträden	20 544	1,6%	0
Övriga mässor, utställningar	13 700	1,1%	0
Sommarmöte	78 374	6,2%	0
Administrationskostnader	45 974	3,7%	40940
Websidan	0	0,0%	0
Bankkostnader	869	0,1%	1121
Övriga kostnader	589	0,0%	1160
Borgebydagarna	0	0,0%	0
SUMMA KOSTNADER	1 245 880	99,1%	810 893
RESULTAT FÖRE AVSKRIVNINGAR	11 914		155 787
RESULTAT EFTER AVSKRIVNINGAR	11 914		155 787
FINANSIELLA INTÄKTER			
Ränteintäkter, reavinster	0		0
FINANSIELLA KOSTNADER			
Bankkostnader, räntekostnader	0		0
RESULTAT EFTER FINANS.POSTER	11 914		155 787
Övriga avsättningar	0		-50000
Årets skatt	0		0
ÅRETS RESULTAT	11 914		205 787

Vår revisionsberättelse beträffande denna redovisning har lämnats den 8 november 2021

Tobias Andersson

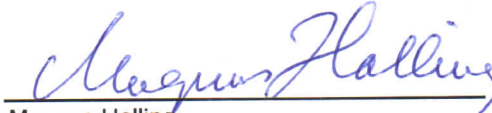

Magnus Halling

Balansräkning

	2020-06-30 Föregående år	2021-06-30 Årets
TILLGÅNGAR		
OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR		
Lager	0	0
Kassa	0	0
Bank	778 773	1 027 784
Kundfordringar	27 500	31 500
Upplupen intäkt		
Interimsfordran	22 000	27 500
Kortfristig fordran	6 975	0
Upplupen ränta	0	0
S:A OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR	835 248	1 086 784
S:A TILLGÅNGAR	835 248	1 086 784
SKULDER O EGET KAPITAL		
KORTFRISTIGA SKULDER		
Leverantörsskulder	122 091	196 749
Skatteskulder	228	228
Kortfristiga skulder	0	5 500
Upplupen lön	0	0
Personalens skatt	12 810	2 715
Upplupna arbetsgivaravgifter	8 113	2 843
Övriga interimsskulder	53 874	42 750
Inno4Grass (EU-projekt)	-32 143	0
Upplupen kostn, förutbetalad intäkt	0	9 800
S:A KORTFRISTIGA SKULDER	164 973	260 585
AVSÄTTNINGAR	50 000	0
S:A AVSÄTTNINGAR	50 000	0
EGET KAPITAL		
Eget kapital	608 361	620 412
Årets resultat	11 914	205 787
S:A EGET KAPITAL	620 275	826 199
S:A SKULDER och EGET KAPITAL	835 248	1 086 784

Vår revisionsberättelse beträffande denna redovisning har lämnats den 8 november 2021

Tobias Andersson

Magnus Halling

2021-11-08

Revisionsberättelse

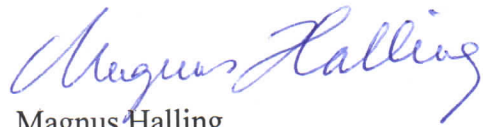
Undertecknade, utsedda av årsmötet att revidera verksamheten i Svenska Vallföreningen org. nr 817602-1296 för tiden 2020-07-01–2021-06-30, vill efter genomförd granskning avge följande rapport:

Vi har kontrollerat verifikationer mot verifikationslistan, granskat vissa huvudbokskonton, stämt av årsbeskeden samt tagit del av protokollen. Då redovisningen är utförd med ordning och reda tillstyrker vi att styrelsens ledamöter beviljas ansvarsfrihet för ovannämnda period.

Lund 2021-11-08

Tobias Andersson

Magnus Halling

Förslag till kostnadsersätt.till styrelseledamöter och revisorer budget år 21/22
vid uppdrag utanför hemmet och arbetsplatsen

OK

		kr/dag		
Tre fysiska möten /år med 7 personer	21	2500	52500	
Två revisorer ett möte + kassör+ sekret	4	2500	10000	
			62500	
arvode skickas som faktura med moms				
Telefonmöten 4/ år i styrelsen	28	800	22400	
revisorer	4	800	3200	
			25600	
Deltagande i externa möten	5	2500	12500	
		Sa	100600	
Fakturering sker med moms			125750	125750
Arbete exkl. möten ovan				
	tim	kr/tim		
Ordföranden,sekreterare,kassör,övriga ledamöter	380	425	161500	
Fakturering sker med moms			201875	201875
			327625	

Förslag till kostnadsersätt.till styrelseledamöter och revisorer budget år 21/22
vid uppdrag utanför hemmet och arbetsplatsen

OK

		kr/dag		
Tre fysiska möten /år med 7 personer	21	1900	39900	
Två revisorer ett möte + kassör+ sekret	4	1900	7600	
			47500	
arvode som lön, inkomstneutralt för ledamöten				
Telefonmöten 4/ år i styrelsen	28	600	16793	
revisorer	4	600	2399	
			19192	
Deltagande i externa möten	15	1900	28500	
		Sa	95191	
			125101	125101
Arbete exkl. möten ovan				
	tim	kr/tim		
Ordföranden,sekreterare,kassör,övriga ledamöter	380	325	123648	
Inkl arbetsgivaravg 31,42%			162499	162499
			287599	

SVENSKA VALLFÖRENINGEN RESULTAT 20/21 BUDGET 21/22

		Resultat	Enl bokföring	Uppskattn	Beräknat res	Varav	Budget	Kommentar
konto	namn	19-20	2021-06-30 ver 226	tillkommer	2021-06-30	Inno4Grass	21-22	budget 21--22
INTÄKTER								
3099	Lagerförändring	90 % av 1606 "gamla" medlemmar + 70% av 32*80% värvade 2021						Medlemsavgift 500 = 738100 Resultat = - 60800
3110	Medlemsavgifter	803400	828461	27500	855961		738100	Medlemsavgift 600 = 885700 Resultat = 86800
3610	Medlemsavgifter							
3120	Värv medlemmar							Kvittas mot värvn kostn
3130	Beteskalender	100						
3740	Öresutjämning		2	-2				
3911	Annonser årsabb.	35000	15000	18750	33750		45000	3 annonsörer, helår
3912	Annonser övriga							
3989	Övriga bidrag							
3990	Övriga int.	1500					1000	Tröjor
3991	Intäkter deltagaravgifter	102800					69000	Sommarmöte inkl sponsring
3985	Anslag	314994						
	Summa intäkter	1257794	843463	123217	966680	76969	853100	
								738100
KOSTNADER								
4010	Inköp mat o varor						13400	Tröjor
4011	Inköp övrigt, mat. o varo							
4099	Lager minskning							100 kr till föreningarna
4100	Lokalförening	111850	83650	5500	89150		100000	1000*100
4101	Aktivitetsanslag lokalför	20000					10000	
4102	Övr kostn lokalfören							
4103	EGF		563		563			
4104	Rese/deltagaranslag							Resersättn lokalfören årsmöte
4501	Inno4Grass		16875		16875	16875		
	(sa lokalföreningar)	131850	101088	5500	106588	16875	123400	
Personalkostnader								
7010	Löner	285138	21800		21800		20000	
7075	Resekostnader ej bilers.	7767					10000	Styrelsemöte mars?
7076	Logikostnader	24473					20000	Sommar o årsmöte
7331	Reseersätt bil	28385					20000	
6401	Styrelsesammanträden	20544					32000	Sommar/årsmöte/mars
7311	Kostnadsersättningar	244594	302039	5125	307164	50000	250000	Oförändrad ersättning
7510	Sociala avgifter	81908	6847		6847		6000	
6400	Årsmöteskostnader	8624						
	(sa sammanträdeskost)	701433	330686	5125	335811	50000	358000	
6530	Admin.kostnader	45974	37124	3816	40940		45000	150 tim á 400 kr inkl moms
Vallbrevskostnader								
7220	Skrivarvode, redaktion	117190	126766		126766		130000	Oförändrat
7210	Vallbrev porto	66782	52544		52544		70000	
7230	Vallbrev tryck	53400	57527		57527		55000	
	(sa vallbrevskost)	237372	236837		236837		255000	
5410	Förbrukningsinventarier							
5700	Frakter o transport		289		289			
5900	Gåvor.repr	3338	1758	12500	14258		1000	
6110	Kontorsmat.	5000	3407		3407		1500	
6120	Värvningskostnader		35500		35500			Kvittas mot medlemsavg
6150	Trycksaker, värvningsbro	6000						
6211	Telefon							
6230	Datakommunikation	1974	502		502		1000	
6250	Porto exkl. vallbrev	19407	34480		34480		30000	
6390	Övriga kostnader							
6995	Övriga mässor	13700						
6402	Årsmötessem. Policymöt							
6403	Sommarmöte	78374					77000	
6994	Beteskalender							
	Webbsidan							
6570	Bankkostnader	869	1121		1121		1000	
6990	Övriga kostnader	589	1160		1160		1000	
6993	Borgeby						20000	?????
	(sa andra kostnader)	129251	78217	12500	90717		132500	
	Summa kostnader	1245880	783952	26941	810893	66875	913900	
	Resultat före avskrivningar	11914	59511	96276	155787	10094	-60800	
	Räntenetto							
8890	Övr. Bokslutsdispositioner			50000	50000			
	Skatt							
	ÅRETS RESULTAT	11914	59511	146276	205787	10094	-60800	

REMISSVAR

2021-11-03

Miljödepartementet

Synpunkter på Artskyddsutredningens betänkande SOU 2021:51 (M2021/01219)

Svenska Vallföreningen hävdar grovfoderodlarnas intressen, verkar för ett lönsamt utnyttjande av grovfoderväxter och bete samt påverkar och stödjer forskning, försök och rådgivning på vallområdet. Vi är en ideell förening med cirka 2 000 medlemmar bestående av lantbrukare samt tjänstemän inom privat och offentlig verksamhet. Vi har 16 lokalföreningar i landet.

Artskyddsutredningens betänkande SOU 2021:51 (M2021/01219) utgörs av en mycket omfattande utredning och förslag till hur artskyddet ska tillämpas. En av tänkbara konsekvenser synes vara att införa begränsningar för hur odling och skötsel av gräsmarker (vallfoder) får utföras. Det gäller framförallt tolkningen av oavsiktligt störande eller dödande av djur till följd av verksamhet på arealer där det odlas vallfoder. Detta kan ske vid tidig skörd av vallfodret.

Då detta kan få långtgående konsekvenser anser Svenska Vallföreningen det viktigt att belysa vad vallodling är, hur den utförs idag, samt varför. Vi vill påpeka att en begränsning av skördesystemet för vallfoder står i konflikt med vår strävan att erbjuda våra djur ett naturligt foder och att det även står i konflikt med andra målsättningar som giftfri odling, biologisk mångfald och konkurrens om föda för humankonsumtion.

Sammanfattning

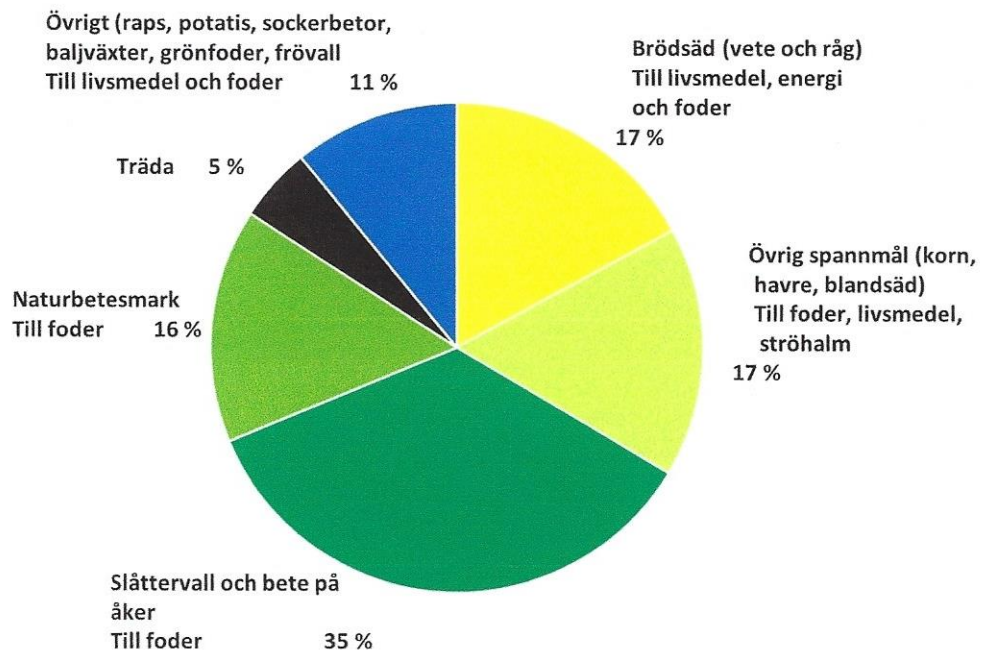
- ❖ Tidigt skördat vallfoder utgör den naturliga dieten för idisslande nötkreatur som kor, får och getter. Senare skördat vallfoder leder till ökad förbrukning av kraftfoder.
- ❖ Vall är en viktig del i växelbruk med spannmålsodling. Vallen använder mindre kemisk bekämpning än spannmål och leder till större kolinlagring och bättre bördighet.
- ❖ En begränsning av vallodlingen leder till färre nötkreatur och får. Detta leder till färre betesdjur och att naturbetesmarker försvinner med negativa effekter på biologisk mångfald och fågelliv som lever i dessa biotoper. Upphört bete och slåtter hotar 830 arter enligt rödlistan.
- ❖ Tidig vallskörd utförs på uppskattningsvis $\frac{1}{4}$ av den totala vallarealen och är av avgörande betydelse för att kunna bedriva mjölkproduktion med lönsamhet i Sverige. Mjölkproduktionen utgör en tredjedel av jordbrukssektorns förädlingsvärde i Sverige (SCB, 2021).
- ❖ Bioraffinaderier har börjat använda tidigt skördad vall för framställning av högvärdigt proteinkoncentrat som alternativt proteinfoder även till icke gräsätande djur som gris och höns. Tidigt skördat vallfoder har på så sätt stor potential som inhemsk proteinkälla och energisubstrat.

PR

Vallfoder – en central gröda som odlas på hälften av Sveriges jordbruksmark

Vallfoder består av olika gräsarter som timotej och ängssvingel oftast i samodling med olika baljväxter som klöver och lusern. Den odlas dels på åkermark, dvs. i en växtföljd där vallen vanligen odlas omväxlande med spannmål på samma mark. Dels odlas den på s.k. naturbetesmark där vallen ligger stadigvarande år efter år. Fördelningen mellan olika grödor illustreras av figur 1.

	Hektar	%
Brödsäd	507504	17
Fodersäd	492855	17
Vallfoder	1050079	35
Bete	463520	16
Träda	146016	5
Övrigt	324811	11
Totalt	2984785	

Figur 1. Användning av svensk jordbruksmark 2021. Totalt ca 3 miljoner hektar. Källa: Jordbruksstatistisk sammanställning. Sveriges officiella statistik.

Vallen odlas som foder till våra gräsätande husdjur, som nötkreatur (mjölk- och köttkor), får, getter och hästar. Den allra största mängden är vinterfoder och bete till nötkreatur och hästar.

Naturbetesmarker skördas vanligen inte utan där betar djuren på sommaren. Dessa marker omfattas av extensiva skötselåtgärder där djurens bete är centralt för att de inte ska förbuskas och växa igen.

Vallen på åkermarken odlas mer intensivt då den plöjs och sås om med jämna mellanrum, skördas 2–4 gånger per sommar och gödslas med mineralgödsel vid konventionell drift (28 % av naturbetesmarken och 24 % av vall på åker var 2021 under ekologisk drift utan mineralgödsel). I Sverige är vegetationsperiodens längd (över 5°C i dygnsmedeltal) 150–200 dagar (norr till söder) och över hälften av årets dagar är vi därför beroende av att utfodra djuren med ett skördat foder.

De gräsätande djuren kan utfodras med både grovfoder och kraftfoder. Det vanligaste grovfodret är vallfoder och det är det foder som dessa djurslag ursprungligen livnär sig på. När det gäller det naturliga beteendet söker sig djuren alltid till unga bestånd av växten. Ju äldre växten blir desto mer vedartad och svårsmält blir den och innehåller därmed mindre näring

för djuren. Om man skördat ett vallfoder i ett sent utvecklingsstadium får man därför komplettera dieten med kraftfoder för att öka näringsintaget så det motsvarar djurets kapacitet att växa, mjölka eller, för hästen, att springa fort.

I gamla tider slog man vinterfodret vid ett ganska sent utvecklingsstadium. Gräset hade hunnit gå i blom och i Mellansverige motsvarade det en höskörd någon eller några veckor efter midsommar. Anledningen var att höskörden var mycket arbetskrävande och man väntade tills grödan vuxit färdigt så man fick in en så stor skörd som möjligt. I takt med ökad kapacitet hos djuren genom avelsframsteg ökade man successivt kraftfodergivan till djuren för att näringsförsörja dem. Detta skapade en rutin att utfodra allt större mängder kraftfoder under mitten av 1900-talet.

De senaste 30 åren har emellertid en motsatt utveckling tagit fart. Den stora användningen av kraftfoder till nötkreatur, får och häst, har ifrågasatts allt mer. Det har handlat om allt ifrån stor användning av importerat sojamjöl som hotar regnskogen till att djuren konsumerar spannmål och annat som istället kan ätas av människor. Andelen grovfoder till djuren har stadigt ökat och kraftfoderandelen har minskat. Den starkast bidragande orsaken till detta är att man övergått till allt tidigare skörd av vallfodret. Lagerhållning genom ensilering istället för hö samt teknisk utveckling har möjliggjort att man skördar vallen två, tre eller fyra gånger istället för bara en gång på sommaren. Man får mycket mindre mängd vid varje skörd, men koncentrationen av både energi och protein blir betydligt högre därför att växten är i ett betydligt tidigare utvecklingsstadium när den skördas. Vi lyckas skörda vallen i det stadium som djuret själv skulle välja och kan erbjuda djuren ett foder som motsvarar ett färskt vårbete hela året runt. Vi kan på det sättet kraftigt minska eller helt ta bort behovet av kraftfoder till mjölkarna, till de växande tjurarna, till digivande tackor och till växande lamm.

Den tidiga skörden av vallfoder har också lett till nya användningsområden för vallfoder. I testanläggningar (storskalig testanläggning finns i Danmark) har man börjat att utfodra med vallfoderprotein till grisar och höns. Dessa djur är inte gräsätare, men genom att skörda vallen tidigt och separera proteinfraktionen i speciella bioraffinaderier framställer man ett proteinkoncentrat som helt kan ersätta t.ex. det importerade sojamjölet till dessa djur. En del av de övriga fraktionerna kan då ge substrat för biogasproduktion.

Detaljer om värdet av vallfoder och skördetidpunkt

Ett vallfoder som skördas tidigt (maj–juni) innebär att energivärdet är högt och att proteinhalten är hög. Det kan därmed tjäna som enda eller helt dominerande foder till högmjölkanande kor i början av laktationen, till snabbväxande köttdjur, till digivande tackor och till växande lamm. Som ett exempel kan nämnas att ett vallfoder skördat sista veckan i maj som utfodras till en mjölkko kan räcka till en daglig produktion på 20 kg mjölk. Skördas samma vall efter midsommar räcker den till en produktion på 7 kg mjölk. Alla kategorier av gräsätande djur behöver dock inte denna kvalitet. Exempel på djurslag som inte behöver så högt näringsvärde är hästar som inte växer, diar eller tränas hårt, dikor under hela året då de inte ger di, sinkor, kvigor m.fl. Därför sker en stor del av vallskörden vid senare tidpunkter för att få ett foder mer anpassat till dessa djurs behov. En överslagsberäkning ger att ca 30–40 % (ca 367 000 ha) av vallarealen på åker skördas i ett tidigt utvecklingsstadium medan 60–70 % (ca 683 000 ha) kan skördas senare. Tillsammans med all naturbetesmark (463 000 ha) utgör den areal som skördas tidigt 24 % medan resterande 76 % av all gräsmark (naturbetesmark + vall på åkermark) redan idag skördas vid senare utvecklingsstadier.

Mjölkproduktionen utgör en tredjedel av jordbrukssektorns totala förädlingsvärde och är av central betydelse för såväl arbetstillfällen som självförsörjningsgrad av livsmedel, speciellt protein. En återgång till odling av vallfoder med skördetider som i mitten av 1900-talet skulle innebära en väsentligt minskad avkastning hos korna alternativt en väsentligt förhöjd kostnad för inköp av kraftfoder. I båda fallen skulle detta innebära en försämrad ekonomi i en redan ekonomiskt ansträngd sektor. Detsamma gäller nötköttsproduktionen och uppfödningen av lamm. Speciellt utsatta är de gårdar som driver ekologisk produktion. Där ger de ekologiska reglerna mindre möjlighet till kompensation med kraftfoder, och en lägre näringskoncentration i vallen leder omedelbart till mindre produktion av mjölk och kött samt sämre ekonomi. Detta medför sannolikt att många företag upphör med produktionen och vi står inför en ny dramatisk nedgång i antalet gårdar och djur. Det är en negativ utveckling när det gäller användningen av den svenska åkermarken.

Samma åkermark alternerar mellan vall- och spannmålsodling. Medan spannmålsodlingen kräver mer bekämpning av ogräs och skadegörare sker i princip ingen kemisk bekämpning i vallen. Avbrott med vall i en växtföljd leder också till mindre behov av kemisk bekämpning i de andra grödorna i rotationen. Genom biologisk kvävefixering av baljväxter i vallen minskar behovet av mineralgödselmedel till vallen och produktionen i efterföljande grödor ökar. Vallen leder dessutom till en större kolsänka. Femhundra kg kol per hektar, motsvarande 1,8 ton koldioxid, leds ner i marken varje år marken täcks av en intensivt odlad vall. En minskning av antalet nötkreatur och får leder i sin tur till att färre betesmarker hålls öppna och att naturbetesmarkerna växer igen. Minskade arealer som hålls öppna utgör det största hotet mot väldigt många av alla de arter artskyddsdirektivet avser att skydda.

För Svenska Vallföreningen

2021-11-03

Per Rudengren

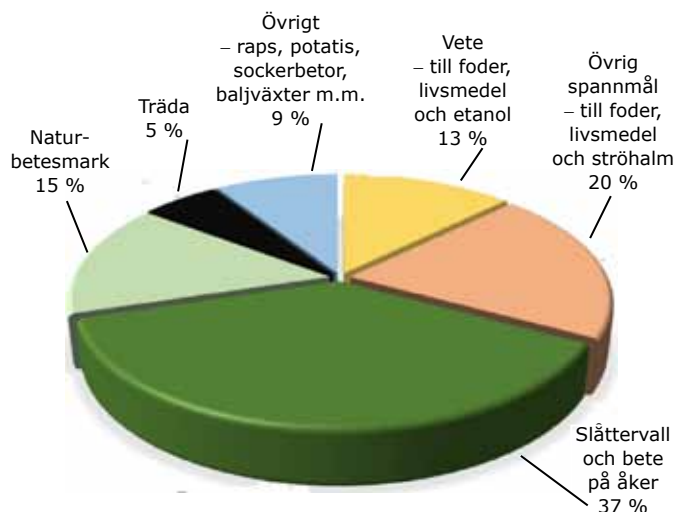
Vall och betesdjur – för livsmedelsförsörjning, biologisk mångfald och miljö

Vall på åker och naturbetesmark samt betande djur är nödvändigt för att bevara och förstärka odlingslandskapets viktiga ekosystemtjänster, såsom livsmedelsproduktion, biologisk mångfald, bördighet och en levande landsbygd.

Naturbetesmarker och vallar är fördelaktiga för klimatet eftersom de tar upp koldioxid ur atmosfären och fastlägger kol i marken, samtidigt som de producerar foder till djuren. För att kunna hålla djur på betesmark under sommaren måste vinterfoder produceras och skördas vid vallodling på åker. Vallarna har avgörande betydelse för markens bördighet och för att kunna skapa bra växtföljder som minskar problem med ogräs och skadegörare samt ökar efterföljande grödors produktion.

Slåttervall, bete på åker och naturbetesmark omfattar cirka hälften av Sveriges jordbruksmark (figur 1). Till skillnad från ettåriga grödor utnyttjar vallen hela odlingssäsongen och växer långt in på hösten för att börja växa igen tidigt på våren. Vall är ingen enskild art, som ärt eller havre, utan består oftast av ett antal olika vallväxter – gräs, baljväxter och örter. Dessa kan kombineras för skilda ändamål såsom bete på åker, slåtter, grüngödsling eller energiproduktion. Oavsett typ av vall och användningsområde har vallen flera egenskaper som är positiva för växtodling, miljö, klimat och försörjningsläge.

De betande djuren har en sofistikerad och ändamålsenlig matsmältning för att omvandla naturresurserna gräs, örter och löv till näringstäta, proteinrika livsmedel som tillsammans med vegetabilier ger en balanserad kost för människor.

Figur 1. Användning av jordbruksmark i Sverige, år 2018 (totalt ca 3,0 milj. ha). Sammanställt av Rolf Spörndly, SLU. Data från Jordbruksstatistisk sammanställning 2019, Jordbruksverket samt Statistiska Centralbyrån.

Foto: Therese Eriksson, Farmphoto

Djur ger högvärdiga livsmedel och ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är produkter och tjänster som naturens ekosystem möjliggör för mänskligheten att använda. Ekosystemtjänsterna är grunden för matproduktion, livsmiljö, välfärd och samhällsekonomi. Begreppet är ett förhållandevis modernt, populärt miljöbegrepp för en gammal sanning. Flertalet av ekosystemtjänsterna är beroende av att det finns aktiva, lönsamma lantbruk som genererar sysselsättning utanför städerna.

En vallbaserad produktion har potential att gynna flera ekosystemtjänster i hela landet. En levande landsbygd med betesmarker, vallodling och djur producerar bra livsmedel och främjar samtidigt biologisk mångfald, markbördighet och kolinlagring. Det öppna landskapet med betande djur är också outhärligt för livskvalitet och för andra viktiga ekosystemtjänster – såsom att synliggöra historiska kulturspår och ge förutsättningar för hästhållning, friluftsliv, rekreation, turism, lärande och hälsa.

Förlorar biologisk mångfald utan bete

Vid beräkning av hur mycket olika livsmedel inverkar på miljön är det viktigt att se till helheten. Klimatpåverkan är inte den enda miljöfrågan som avgör mänsklighetens fortlevnad. Att bibehålla och stärka den biologiska mångfalden är en minst lika stor global utmaning som klimatförändringar.

De svenska naturbetesmarkerna tillhör de artrikaste i världen, och för att bevara denna biologiska mångfald är betesdjuren oersättliga. En mängd marker i Sverige skulle vara igen-vuxna om husdjur inte hävdade dem. En studie¹ vid Sveriges

¹ Spörndly, E. & Glimskär, A. 2018. Betesdjur och betestryck i naturbetesmarker. Sveriges Lantbruksuniversitet. Rapport 297.

Vall och bete är klimatsmart

Vall på åker och naturbetesmark tar upp stora mängder koldioxid (CO_2) ur atmosfären och kan öka mullhalten (den organiska kolsubstansen) i jorden. Vallen blir en kolsänka när kolförrådet ökar i marken och binds för lång tid. Vallen har stor potential att bidra till reduktion av de ökande halterna koldioxid i luften – både genom den direkta inlagringen av kol i rötter och mark, men också genom den ökade bördigheten vid högre mullhalt. En god bördighet ökar nämligen produktionen av såväl växande biomassa som rötter och skörderester, vilka i sin tur kan öka kolinlagringen i marken.

Det är mycket svårt att med större noggrannhet direkt mäta årliga förändringar i markens kolförråd. Därför används modeller baserade på långliggande fältförsök och markinventeringsdata som visar förändringar över tid. Idag finns det inte någon allmänt vedertagen kolbalansmodell och skattningarna varierar beroende på modell och andra faktorer – till exempel regionala skillnader, jordart, växtföljd och väderberoende mellanårsvariationer. Rapporterade siffror ska således mer betraktas och användas som trender, än att tolkas som absoluta tal för ett specifikt år.

Naturvårdsverket rapporterar årligen förändringar i kolförrådet till FN:s klimatkonvention (UNFCCC) från betesmark respektive jordbruksmark. Betesmark definieras då som mark vilken väsentligen används till bete och inte regelmässigt plöjs (naturbetesmark). Som jordbruksmark räknas all mark som används till växtodling och regelmässigt plöjs – eller som kan plöjas. Förändringar i kolförrådet beroende på vallodling på åker ingår i beräkningen för jordbruksmark.

Forskning visar att driften av åkermarken har stor betydelse för markens kolförråd, och många studier pågår för att utröna hur man genom olika produktionssystem kan öka kolförråd och bördighet. En studie² vid SLU visar att den svenska jordbruksmarken har fungerat som en kolsänka de senaste två decennierna beroende på ökad areal av fleråriga vallar.

Intensiteten i vallodling påverkar kolinlagringen. Enligt en rapport³ från Jordbruksverket lagras svenska naturbetesmarker i genomsnitt in något mindre än 100 kg kol per hektar och år i mark, träd och buskar. I samma rapport anges att internationella studier visar att kolinlagring gynnas av produktionshöjande åtgärder och kultiverade vallar kan lagra in betydligt mer.

lantbruksuniversitet, SLU, visar att 60–70 procent av den undersökta arealen naturbetesmark betades av nötkreatur – av såväl mjölk- som köttträs – medan hästar och får betade knappt 10 procent vardera, och övrig mark betades av mer än ett djurslag tillsammans. I studien konstaterades också att betesmarker försvinner oroande snabbt.

Naturbetesmarker – men också bete på åker – utgör livsmiljö för mängder av olika växter, insekter, maskar, svampar och fåglar, vilka alla fyller viktiga funktioner i ekosystem och livsmedelsproduktion. En enda komocka ger under nedbrytningen till växtnäring betingelser för mängder av arter med de mest skiftande uppgifter. Många blommor är helt beroende av djurens bete och tramp. De blommande arterna är i sin tur nödvändiga för pollinerande insekter såsom bin och humlor, vilka är en förutsättning för goda skördar av åkergrödor, frukt och bär. Gräsmarker är också oumbärliga för flera naturliga fiender till skadedjur på åkermarkens grödor. All livsmedelsproduktion hänger ihop i en helhet, och en stor variation av växter, insekter och djur ger bättre fungerande och stabilare ekosystem.

För att kunna bibehålla en kontinuerlig hävd av betesmarker med husdjur måste vinterfoder produceras på slåttervall på åker under växtsäsongen. All vallodling är således betydelsefull och bidrar på olika sätt till den biologiska mångfalden – ett faktum som inte kommer fram så ofta.

”Naturvärdena i dagens odlingslandskap är resultatet av hur det har brukats av människan under flera tusen år. En stor del av våra växt- och djurarter finns i slåtter- och betesmarker samt i åker- och vägrenar, åkerholmar, våtmarker och andra småbiotoper. Många av dessa miljöer och äldre jordbruksbyggnader har också kulturhistoriska värden eftersom de ger en bild av hur våra förfäder levde och brukade odlingslandskapet.

Den biologiska mångfalden och kulturmiljöerna är beroende av ett fortsatt jordbruk, men också av vilka metoder som används. Bland annat är betande djur en förutsättning för att bevara artrika betesmarker.”

Ur: Riksdagens definition av miljökvalitetsmålet ”Ett rikt odlingslandskap”.

Kolsänka

Marken blir en kolsänka när det sker en kolinlagring, dvs. när kolförrådet ökar, förutsatt att detta kol binds in för en lång tid.

Kolinlagring (dvs. nettofotosyntes) i växande biomassa på åkermark är endast en tillfällig bindning av koldioxid eftersom det mesta av kolet återgår till atmosfären när biomassan bryts ned.

Kolkälla

När marken odlas kan detta leda till att mullhalten, och därmed kolhalten i jorden minskar. Kolet avgår från åkermarken nästan uteslutande i form av koldioxid, men ibland även som metan. Då blir marken en utsläppskälla eller en kolkälla och dess kolförråd minskar.

Ur: Potentialer för jordbruket som kolsänka, SIK-rapport 2012, 850.

² Poeplau, C., Bolinder, M.A., Eriksson, J., Lundblad, M. & Kätterer, T. 2015. Positive trends in organic carbon storage in Swedish agricultural soils. Biogeosciences 12, 3241–3251.

³ Jordbruksverket. 2010. Kolinlagring i betesmarker. Rapport 25.

FN:s klimatexpert vill se fler betande köttdjur

– ”Nötkreatur är ett nödvändigt inslag i ett hållbart lantbruk”, säger Annette Cowie som är en av huvudförfattarna bakom den senaste IPCC-rapporten [FN:s klimatpanels rapport].

I rapporten lyfter Annette Cowie fram att jordbruksmarkens potential som kolinlagrare måste tillvaratas i kampen mot klimatförändringen.

– ”När det finns djur i odlingssystemet så underlättar det för lantbrukaren att sluta kretsloppet. Betesdjur ger näring till marken och mularna håller ogräs i schack. Det minskar behovet av både ogräsbekämpning och jordbearbetning med plog”.

Ur: www.landlantbruk.se/landbruk/fns-klimatexpert-vill-se-fler-betande-kottdjur [2019-10-26]

Vall ger miljövänlig växtodling

Vallen är mycket viktig för att kunna skapa goda växtföljder och öka bördigheten. Den har ett stort förfruktsvärde, och ökar avkastningen i efterföljande gröda jämfört med en växtföljd med enbart ettåriga grödor. På många gårdar har varken vall odlats eller stallgödsel tillförts på flera decennier. På dessa marker finns det stor risk för att mullhalt och bördighet minskar.

I dag har många jordar problem med markpackning och dålig struktur. Avsaknad av fleråriga vallar i växtföljden kan vara en av orsakerna till detta. Vallväxterna har ett djupt rotsystem, en del arter har rötter som kan gå djupt ner i alven, vilken på sikt luckras upp.

Vallen konkurrerar bra med ogräs, och de flesta vallar odlas helt utan användning av kemiska bekämpningsmedel. Vid slåtter missgynnas de flesta ogräs.

Till skillnad från ettåriga grödor där jorden årligen bearbetas, behöver vallen endast bearbetas vid anläggning och vallbrott, vilket i regel sker vart tredje till vart fjärde år. Vallarna ger generellt också mindre utsläpp av lustgas än ettåriga grödor som kvävegödslas och kräver jordbearbetning.

Foto: Therese Eriksson, Farmphoto

Vall och bete tar till vara resurser

Jordarten har stor betydelse för vad som kan odlas. Det är endast en mindre del av svenska jordar som lämpar sig för odling av grönsaker, örter och bönor. Det är naturligtvis angeläget att utnyttja dessa goda jordars potential för att producera viktiga vegetabilier – men också för dessa grödor har växtföljd med inslag av vall stor betydelse.

Det är viktigt för miljö och klimat att vi tar tillvara naturresursen åker på lämpligast sätt. Slåttervall och bete på åker utnyttjar oftast mark som inte lämpar sig för övervägande spannmålsproduktion eller andra ettåriga grödor. Vall och betesdjur dominerar därför i skogs- och mellanbygder.

Naturbetesmarker utgör stora arealer som inte kan brukas alls för livsmedelsproduktion utan betande djur. Det är först via kött och mjölk som vi kan få livsmedel från dessa marker.

Förutom jordart begränsar även läget i vårt avlånga land vad som är möjligt att producera. Vall går dock att odla på alla jordarter, och det är en gröda som utvecklas väl även i de norra delarna av landet. Tack vare gynnsamma temperatur- och ljusförhållanden får vallfodret i Sverige högt energiinnehåll. Sveriges läge och jordar har gjort att vi i årtusenden varit beroende av animalier för att överleva.

Foto: Anna Carlsson

Djurens gödsel viktig i kretsloppet

Med djurhållning och betesdrift sker en ständig återföring av växtnäring till marken. En flerårig vall med djupt rotsystem kan även omfördela viss växtnäring från djupa lager upp till matjorden. En stor del av vallfodrets innehåll av fosfor och kalium återfinns i stallgödseln. Genom att sprida gödseln till vallen kan man få en effektiv näringstillförsel och cirkulering i ett fungerande kretslopp.

Vallen ger möjlighet att sprida gödsel i växande gröda, vilket minskar risken för växtnäringsförluster. På minussidan finns risken för ammoniakavgång vid spridning av flytgödsel och urin till vall. Kvävet i stallgödseln finns både i organisk form och som ammoniumkväve. Det organiska kvävet blir upptagbart på sikt och förbättrar därmed markens kvävelevererande förmåga. Ammoniumkvävet är direkt upptagbart för växterna, men avgår också mycket lätt till atmosfären. Optimal väderlek vid spridning är mulet väder med efterföljande regn. Genom att använda och utveckla tekniken med släpslangsspridare och myllningsaggregat kan ammoniakavgången ytterligare reduceras.

Utveckling av teknik för lönsam rötning av stallgödsel till biogas – även i mindre anläggningar – kan ge reducerade utsläpp av kväve och metan samt bidrar till en effektiv resursanvändning.

Mindre läckage och mer näring

Genom att odla vallar med baljväxter kan man få in nytt kväve i systemet tack vare biologisk kvävefixering. Därigenom minskar behovet av handelsgödsel.

Vall är den gröda som orsakar det minsta läckaget av kväve. Genom att den till skillnad från stråsäd, som slutar sitt kväveupptag redan i juli/augusti, finns kvar och tar upp kväve sent på hösten tömmer den näst intill marken på utlakningsbart kväve. Grovt räknat brukar man säga att en flerårig slåttervall som gödslas måttligt halverar utlakningen av kväve jämfört med stråsäd. Vallar med stor andel baljväxter läcker mer än rena gräsvallar, men även en vall med mycket baljväxter ger betydligt mindre kväveläckage än en ettårig gröda. Flerårig vall kan utnyttja växttillgängligt kväve effektivare än andra jordbruksgrödor. Ett välutvecklat rotsystem och lång växtperiod möjliggör detta.

Det ur miljösynpunkt mest kritiska momentet i vallodling är då vallen bryts. Därför är det viktigt att satsa på långliggande vallar i god produktion. När vallen ska plöjas upp är valet av tidpunkt viktigt för att minska risken för kväveläckage. Mängden återstående grönmassa vid vallbrottet har stor betydelse för hur stor utlakningen blir. Att skörda vallen innan vallbrottet är en effektiv metod att minska läckaget. Flera andra faktorer såsom vallens sammansättning, förhållandet mellan klöver och gräs samt växtmaterialets ålder har också betydelse för växtnäringens frigörelse. En efterföljande gröda med hösträps är det mest effektiva sättet att ta tillvara det tillgängliga kvävet.

Fosfor utlakas inte från åkern på samma sätt som kväve, då mycket är bundet till markens partiklar. Fosfor förloras därför från åkern när matjorden eroderar, till exempel vid snösmältning eller häftiga regn. Ett av de mest effektiva sätten att hindra erosion är att ha marken bevuxen med en grässvål.

För tolv år sedan försvann betande djur från den högra sidan, som innan dess betades likt den vänstra sidan.

Foto: Nilla Nilsdotter-Linde

Vall och djur är värdefulla resurser

Vallodling och djurhållning är förutsättningar för ett aktivt brukande i stora delar av landet, för en levande landsbygd och för många ekosystemtjänster. Betande djur är en förutsättning för en rik biologisk mångfald och för att bevara många hotade arter. När antalet nötkreatur minskar och jordbruksmarken inte brukas och skördas aktivt växer den relativt snabbt igen. Den främsta orsaken till en minskad biologisk mångfald i landskapet är idag igenväxning⁴. Det är också viktigt att vi på bästa sätt använder det som produceras – såsom mjölkprodukter och kött. Om vi skulle hålla djur i lantbruket bara för att använda deras gödsel till växtodlingen och tillgoda oss deras viktiga miljötjänster, skulle en stor mängd högvärdiga livsmedel behöva kasseras. Det vore varken klimatsmart eller ekonomiskt hållbart. Vallodling och betesdjur är därför värdefulla tillgångar i ekosystemet – det är naturresurser att vårda och värna.

⁴ Artatabanken, 2015, Sveriges lantbruksuniversitet.

"Jag brukade säga åt mina studenter: Tänk på kon som den bästa kemiska industri som går att få. Den tar förnybara råvaror, gör mjölk och bygger ett nytt exemplar när den åldras."

Nationalekonom Paul Romer, 2018 års nobelpristagare i ekonomi, som fick priset för sin forskning kring innovation och klimat.

Ur: "Snillen spekulerar", SVT1 2018-12-18.

Sammanfattning

Vall på åker, naturbetesmark och betande djur är viktiga. De ger

- odlingslandskapets viktiga ekosystemtjänster
- högvärdiga livsmedel
- biologisk mångfald och bördighet
- en levande landsbygd

Naturbetesmarker och vall är klimatsmart. De

- tar upp koldioxid ur atmosfären
- fastlägger kol i marken
- producerar foder till djuren under sommaren och för vinterns behov

Vallarna har avgörande betydelse för

- markens bördighet
- att kunna skapa bra växtföljder och få mindre ogräs och skadegörare
- att öka efterföljande gröders produktion

Lisbeth Larsson, agr.dr., Tibro
larssonlisbeth52@gmail.com

Svenska Vallföreningen är en kunskapsförening inom områdena vall, grovfoder och bete. Det finns ca 2 000 medlemmar över hela Sverige.

Lantbrukare, rådgivare, forskare och alla andra intresserade av ämnesområdet är välkomna som medlemmar i Svenska Vallföreningen.

Läs mer på www.svenskavall.se